

ZAŁĄCZNIK 5.

A. Wersja dla uczniów

Uzupełnij w poniższym tekście brakujące wyrazy w miejscach oznaczonych kropkami.

Orzeł jest jednym z największych ptaków ..... starego świata. Ludzie od wieków podziwiali jego siłę, majestatyczny wygląd, piękną sylwetkę, wysoki i płynny lot. Orły występowały także w Polsce. Największe krajowe gatunki to ..... zwyczajny i orzeł przedni. Dla starożytnych Greków orzeł był przede wszystkim symbolem gromowładnego boga ..... W starożytnym Imperium Rzymskim orzeł stał się najważniejszym symbolem władzy ..... oraz symbolem wojskowym niezwykłych rzymskich ..... Dla chrześcijan orzeł z rybą w szponach był symbolem ..... Był on także atrybutem kilku popularnych świętych, zwłaszcza świętego ..... ewangelisty i obu patronów Polski świętych Wojciecha i ..... Oprócz Polski, orzeł jest obecnie godłem herbowym w wielu innych krajach europejskich, np. w sąsiednich ..... Oryginalny, dwugłowy, bizantyński orzeł występuje zaś w herbie ..... Stara legenda, spisana przez kronikarzy w XVI wieku, łączy początki polskiego herbu Orzeł Biały z księciem ..... i założeniem grodu ..... w miejscu licznego występowania orlich gniazd. Legendy tej nie potwierdzają jednak źródła historyczne. Prawdopodobnie około 1000 roku ..... jako pierwszy polski władca umieścił podobiznę orła na swych monetach. Niektórzy historycy uważają jednak, że to wcale nie orzeł, lecz ..... lub ..... Dopiero w okresie rozbitcia dzielnicowego, w początkach ..... wieku, orzeł stał się godłem herbowym wielu polskich książąt z dynastii ..... Orzeł polski uzyskał barwę białą czyli srebrną, która symbolizowała: ..... Umieszczano go w czerwonym polu tarczy oznaczającym: ..... Za datę ustanowienia Orła Białego herbem odrodzonego Królestwa Polskiego uważa się zwykle ..... rok, kiedy książę ..... koronował się w Gnieźnie na króla Polski. Można więc stwierdzić, że Orzeł Biały jest

herbem Polski już od ..... lat. Orzeł Biały od chwili ustanowienia herbem Królestwa Polskiego wielokrotnie zmieniał swój kształt. Różniły się od siebie gotyckie orły piastowskie, ... orły jagiellońskie czy orły klasycystyczne z 2. połowy ..... wieku. Zmieniała się też forma korony nad tarczą herbową. Otwartą koronę królewską zmieniono na ..... (zwieńczoną krzyżem), co symbolizowało pełnię władzy królów polskich równą władzy ..... Od chwili zawarcia unii z Litwą (1385), obok Orła Białego na podzielonych tarczach herbowych zaczęto umieszczać jej herb – ....., przedstawiający zbrojnego jeźdźca. Taka czwórdzielna tarcza z herbami Polski i Litwy stała się oficjalnym herbem ..... po unii lubelskiej (1569). Na pieczęci rządu narodowego z okresu powstania styczniowego (1863) umieszczono jeszcze jedno, trzecie godło. Był nim ....., symbol Rusi – Ukrainy. Na piersiach Orła Białego i na tarczy herbowej Rzeczypospolitej umieszczano herby rodowe kolejnych królów elekcyjnych, np.: ..... Jagiellonów, lub ..... Wazów. W okresie zaborów z głowy Orła Białego często zniknęła królewska korona. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1918 roku, postanowiono jednak zachować królewską koronę na głowie Orła, jako symbol ..... Polski. Obecna forma Orła Białego to projekt prof. Zygmunta Kamińskiego, wprowadzony w ..... roku. Wzorem dla artysty były przede wszystkim orły ..... W okresie Polski Ludowej (1944-1989) władze komunistyczne zdjęły z głowy herbowego Orła Białego koronę. Opozycja polityczna uznała ten akt za symbol zależności Polski od ..... Orzeł Biały odzyskał ..... decyzją Sejmu RP przyjętą w dniu 9 lutego ..... roku. Był to skutek przemian politycznych w Polsce (upadku .....).

B. Wersja dla nauczyciela

Orzeł jest jednym z największych ptaków **drapieżnych** starego świata. Ludzie od wieków podziwiali jego siłę, majestatyczny wygląd, piękną sylwetkę, wysoki i płynny lot. Orły występowały także w Polsce. Największe krajowe gatunki to **orzeł bielik** zwyczajny i orzeł przedni. Dla starożytnych Greków orzeł był przede wszystkim symbolem gromowładnego boga **Zeusa**. W starożytnym Imperium Rzymskim orzeł stał się najważniejszym symbolem władzy **cesarzy (imperatorów)** oraz symbolem wojskowym niezwykniętych rzymskich **legionów**. Dla chrześcijan orzeł z rybą w szponach był symbolem **Chrystusa**. Był on także atrybutem kilku popularnych świętych, zwłaszcza świętego **Jana** ewangelisty i obu patronów Polski świętych Wojciecha i **Stanisława**. Oprócz Polski, orzeł jest obecnie godłem herbowym w wielu innych krajach europejskich, np. w sąsiednich **Niemczech**. Oryginalny, dwugłowy, bizantyński orzeł występuje zaś w herbie **Rosji**. Stara legenda, spisana przez kronikarzy w XVI wieku, łączy początki polskiego herbu Orzeł Biały z księciem **Lechem** i założeniem grodu **Gniezna** w miejscu licznych występowania orlich gniazd. Legendy tej nie potwierdzają jednak źródła historyczne. Prawdopodobnie około 1000 roku **Bolesław Chrobry** jako pierwszy polski władca umieścił podobiznę orła na swych monetach. Niektórzy historycy uważają jednak, że to wcale nie orzeł, lecz **paw** lub **gołębic**a. Dopiero w okresie rozbicia dzielnicowego, w początkach **XIII** wieku, orzeł stał się godłem herbowym wielu polskich książąt z dynastii **Piastów**. Orzeł polski uzyskał barwę białą czyli srebrną, która symbolizowała: **czystość, dobro**. Umieszczano go w czerwonym polu tarczy oznaczającym: **odwagę, waleczność**. Za datę ustanowienia Orła Białego herbem odrodzonego Królestwa Polskiego uważa się zwykle **1295** rok, kiedy książę **Przemysław II** koronował się w Gnieźnie na króla Polski. Można więc stwierdzić, że Orzeł Biały jest herbem Polski już od **720** lat. Orzeł Biały od chwili ustanowienia herbem Królestwa Polskiego wielokrotnie zmieniał swój kształt. Różniły się od siebie gotyckie orły piastowskie, **renesansowe** orły jagiellońskie czy orły klasycystyczne z 2. połowy **XVIII** wieku. Zmieniała się też forma korony nad tarczą herbową. Otwartą koronę królewską zmieniono na **zamkniętą** (zwieńczoną krzyżem), co symbolizowało pełnię władzy królów polskich

równą władzy **cesarskiej**. Od chwili zawarcia unii z Litwą (1385), obok Orła Białego na podzielonych tarczach herbowych zaczęto umieszczać jej herb – **Pogoń**, przedstawiający zbrojnego jeźdźca. Taka czwórdzielna tarcza z herbami Polski i Litwy stała się oficjalnym herbem **Rzeczypospolitej Obojga Narodów** po unii lubelskiej (1569). Na pieczęci rządu narodowego z okresu powstania styczniowego (1863) umieszczono jeszcze jedno, trzecie godło. był nim **Archanioł Michał**, symbol Rusi – Ukrainy. Na pierśsiach Orła Białego i na tarczy herbowej Rzeczypospolitej umieszczano herby rodowe kolejnych królów elekcyjnych, np.: **Podwójny Krzyż** Jagiellonów, lub **Snopek** Wazów. W okresie zaborów z głowy Orła Białego często znikała królewska korona. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1918 roku, postanowiono jednak zachować królewską koronę na głowie Orła, jako symbol **suwerenności państwowej (niepodległości)** Polski. Obecna forma Orła Białego to projekt prof. Zygmunta Kamińskiego, wprowadzony w 1927 roku. Wzorem dla artysty były przede wszystkim orły **renesansowe**. W okresie Polski Ludowej (1944-1989) władze komunistyczne zdjęły z głowy herbowego Orła Białego koronę. Opozycja polityczna uznała ten akt za symbol zależności Polski od **Związku Radzieckiego (ZSRR)**. Orzeł Biały odzyskał **koronę** decyzją Sejmu RP przyjętą w dniu 9 lutego 1990 roku. Był to skutek przemian politycznych w Polsce (upadku **komunizmu**).